

ЗЕНИТ

СПИСАНИЕ ЗА НАУКА,
ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА
И УМЕТНОСТ

Бр. 6-7
Струмица, 2021

Кониси

ЗЕНИТ

СПИСАНИЕ ЗА НАУКА, ЛИТЕРАТУРА,
КУЛЬТУРА И УМЕТНОСТ

6-7

6-7/2021

ЗЕНИТ

СПИСАНИЕ ЗА НАУКА, ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

Издавач:

Друштво за наука, литература, култура и уметност
„Иван Василевски“ - Струмица

Главен и одговорен уредник

Ана Витанова – Рингачева

Уредници

Сузана Мицева
Далибор Плечиќ

Редакција

Никола Шимиќ - Тонин (Хрватска)
Марија Павловиќ (Србија)
Урсула Келер (Австрија)
Олга Лалиќ – Кровицка (Полска)
Васил Дрвошанов (Македонија)

Лектура

Васка Кирова

Дизајн на корица

Ване Костуранов

Списанието ЗЕНИТ е финансирано од Министерството за култура на Република Северна Македонија и од буџетот на Општина Струмица.

СОДРЖИНА

СЛИКА ПРВА.....	7
АНА ВИТАНОВА - РИНГАЧЕВА. ГОДИНАТА 2021.....	13
НЕ СУМОСАМЕНВО СВЕТОТ (Интервју на Христо Петрески со Блаже Конески).....	23
ГО НЕМАМЕ ГОЛЕМИОТ ЧОВЕК МЕЃУ НАС (Интервју со проф. д-р Вера Стојчевска - Антиќ.....	24
ДЕЛОТО НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ СЕКОГАШ БАРА НОВИ ПРИОДИ И ПРОУЧУВАЊА (Интервју со Атанас Конески, секретар на Фондацијата за македонски јазик „Небрегово“).....	40
Олга ПАНКИНА. СО ПОЧИТ КОН ДЕЛОТО НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ (Мој придонес во популаризацијата на делото на Конески во Русија).....	44
Васил ТОЦИНОВСКИ. МОИТЕ ПРОФЕСОРИ.....	51
Иван АНТОНОВСКИ. „ГЛАДНА КОКОШКА ПРОСО СОНУЕ“ КАКО КНИЖЕВНА И КУЛТУРОЛОШКА НЕСЛУЧАЈНОСТ (Обид за препрочитување на единствениот објавен драмски текст на Блаже Конески).....	64
Марија ИВАНОВА. „ЈАЗИКОТ Е НАШАТА ЕДИНСТВЕНА НЕПОДЕЛЕНА ТАТКОВИНА“ (По повод 100-годишнината од раѓањето на Блаже Конески).....	71
Валентина ТРАЈАНОВСКА. ЗА КОНЕСКИ ВО ТЕГЛИЧКА СО СИНТАКСИЧКА КАША.....	78
Марија БРНДЕВСКА. БЛАЖЕ КОНЕСКИ ЗА НАЦИОНАЛНОТО ПРЕЖИВУВАЊЕ....	83
Ѓорѓи ЗИМБАКОВ. ДОБАР КАКО МАЈКА.....	85
Елена СОКОЛОСКА. НЕ ВЕРУВАМ ДЕКА НЕКОЈ ЌЕ МИ ПОВЕРУВА.....	91
Милена РИСТОВА-МИХАЈЛОВСКА. НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ.....	94
Христо ПЕТРЕСКИ. АНГЕЛОТ ОД НЕБРЕГОВО (десет пеења за единствениот и неповторливиот Блаже Конески).....	102

СЛИКА ВТОРА.....107

I ПОТРАГА ВО ДВА НОСА.....108

ДУХОВНОСТА Е ЕДИНСТВЕНИОТ НАЧИН ДА СЕ СПАСИМЕ ОД СЕ ПО АГРЕСИВНИОТ И ПОСТОЈАН НЕДОСТИГ И БЕДНОСТ, СО ПОВТОРУВАЧКАТА НЕПРАВЕДНОСТ И НИСКИТЕ ВИБРАЦИИ НА ЖИВОТОТ (Интервју со Владимир Зарев, писател и универзитетски професор).....110

ПИСМЕНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА ПОМЕЃУ МОНИК ШВИТЕР И НИКОЛА МАЦИРОВ.....119

II ПРУГА

Радмила ПЕТРОВИЌ (Србија).....128

Катарина САРИЌ (Црна Гора).....131

Искра ПЕНЕВА (Србија).....135

Бреда СЛАВИНЕЦ (Словенија).....136

Ибрахим ОСМАНБАШИЌ (Босна и Херцеговина).....138

Јернеј КУСТЕРЛЕ (Словенија).....141

Вонбјошт ВАНГ (Фарски острови).....143

Марам АЛ-МАСРИ (р.Сирија, живее во Франција).....145

Наталија НЕДЕЛКОВА (Бугарија).....147

Лејла КАЛАМУИЌ (Босна и Херцеговина).....149

Лана БАСТАШИЌ (Србија).....153

Зорница ГАРКОВА (Бугарија).....156

Лалка БЕНЃУЗОВА (Бугарија).....162

III ГУНА.....164

Љулзим ХАЗИРИ.....166

Катерина ПАНОВ-КОЖАРОВ.....170

Митко ГОГОВ.....171

Тихомир ЈАНЧОВСКИ.....173

Далибор ПЛЕЧИЌ.....174

Даниела АНДОНОВСКА-ТРАЈКОВСКА.....176

Дејан КРСТЕСКИ.....178

Павлина АТАНАСОВА.....	180
Мартина ДАНИЛОВСКА.....	182
Александра САРКОСКА.....	184
Верица АРАПОВА.....	186
Тони ЏОРЛЕВ.....	188
Марина ДАНИЛОВСКА.....	190
Ѓургица КОСТАДИНОВСКА.....	193
Игор ПОП ТРАЈКОВ.....	196
Елена ПЕТКОВСКА.....	200
Златка ПЕТРОВА.....	202
Вангели ПЕТРУШУ.....	204
Усние АСАНОВСКА.....	205
Михаела СТЕФАНОВСКА.....	207
IV П(Р)ОГЛЕДИ.....	208
Ана ВИТАНОВА-РИНГАЧЕВА. ЧУДОВИШТЕТО ВО НАС! (Одгласи по прочитот на романите „Пропаст“ и „Чудовиштето“ од Владимир Зарев и преведувачкиот подвиг на Бранислав Мирчевски).....	210
Ариан ЛЕКА. ИСТРЕБУВАЊЕТО НА ДРУГИОТ ОД МЕТЕОРОЛОШКАТА КАРТА..	224
Сузана МИЦЕВА. ИВАН КОТЕВ – ПОЛОВИНА ВЕК ЧУВАР И ЗАПИСНИЧАР НА НАРОДНИОТ БИТ.....	231
Соња ЕНЏЕКОВА-СОПОТСКА. ФЕНОМЕНОЛОШКИОТ АСПЕКТ НА ЖРТВАТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПОЕТСКИ ФОЛКЛОР.....	235
Стево ПАВЛОВСКИ. ФЕНОМЕНОТ НА ПЦОВКИ И ВУЛГАРНИ ЗБОРОВИ ВО ДРАМСКИОТ ДИСКУРС НА ДЕЈАН ДУКОВСКИ.....	245
Сузана МИЦЕВА. СТИХ УЛОВЕН ВО ОД (Кон поетската збирка „Усменија“ од Мариета Дукиќ).....	256
Снежана СТОЈЧЕВСКА. КОН ПОЕТСКАТА КНИГА „ГОЛЕМАТА ПРЕГРАТКА“ ОД ПАВЛИНА АТАНАСОВА.....	258
V АРТитектура.....	261
Никола ПИЈАНМАНОВ. СТО ГОДИНИ ТВОРЕЧКА САМОТИЈА.....	264
Софија и Горан ТРЕНЧОВСКИ. НОВИ МОТИВАЦИИ, ДВИЖЕЊА И ПАТЕКИ. Еден пандемски преглед на „Астерфест“.....	266

Ана ВИТАНОВА-РИНГАЧЕВА

ЧУДОВИШТЕТО ВО НАС!.....

(Огласи ѝо ѝрочииѝоѝ на романиѝе „Проѝасѝ“ и „Чудовиѝиѝеѝо“ од Владимир Зарев и ѝреведувачкиѝоѝ ѝодвиѝ на Бранислав Мирчевски)

*Со својѝоѝ духовен оѝиѝ, чиѝаѝелоѝ ја доѝиѝува книѝаѝа!
Владимир Зарев*

Има денови во кои човек посакува да се нурне во старата прашлива визба на сеќавањето и да се присети на подзаборавените спомени спакувани во старите, искинати кутии. Желбата за средба со минатите претстави за тоа како сме го осмислувале животот, наеднаш почнува да создава чувство на некаква потисната тага, не носталгија, туку тага по убавините на некој претходен живот. А токму тој живот носел сончевина на нашите прозорци, но и горчина од помислата дека нема доволно за да се проживее месецот докрај. Фотографии на среќни и насмеани детски лица, а до нив родителите во единствената нова облека извадена само за да се овековечи моментот на среќа. Во другата кутија фотографии од работната организација на мајка ми, некаква прослава во зачаден ресторан, луѓе, насмевки, се слави животот. Крајот на осумдесеттите и почетокот на деведесеттите години на XX век, големите фирми и индустрии наеднаш пропаѓаат, се распаѓа една огромна

држава и наеднаш никнува некоја нова класа, ги викаа олигарси, што и да значеше тој збор. Буричкајќи по визбата со спомени, наеднаш пред мене се појавува Воланд на Булгаков, како со својата свита постојано ги крстосува улиците на кои лежат отсечени глави, парите паѓаат од небо, а луѓето разголени и разулавени во некаков полутранс лутаат по улиците. Малодушни и трошни, луѓето ги собираат, грабаат да земат што повеќе, стануваат себични, алчни и цинични. Се присетувам, па не е толку далечно времето кога Булгаков ја пишува „Мајсторот и Маргарита“. „Ракоѝисиѝе никоѝаѝ не ѝораѝ“ му вели Воланд на Мајсторот, книгите никогаш не можат да исчезнат, и да бидат спалени, чадот од зборовите повторно ќе ја изроди мислата.

Во едно такво духовно настроение, на домашна адреса ми пристигна пратка, романот „Пропаст“ од современиот бугарски писател Владимир Зарев. За романот првпат дознав на научен собир

во Дојран, едно пријатно септемвриско попладне. Медитеранските струи донесоа неверојатно убава свежина во мојот мисловен свет. Една сосема случајна средба, донесе разгорена љубопитност за книжевниот опит на Зарев и преведувачкиот подвиг на Бранислав Мирчевски. Прочитот на романот за мене значеше возбудиливо трагање по книжевните вистини кои, како го дочитував делото, така почнаа да се трансформираат во приказни блиски, скоро препознатливи за мене и за средината во која живеам. Крајот значеше целосно соголдување на мислата за тоа колку сме кривки како луѓе кога ќе ни го слечат достоинството, насилно, како кога со животински нагон мажот ја соблекува дамата што ја платил за час задоволство. Мислата на Зарев наликува на сноп светлина кој пушен во фокус, има неверојатна сила да го истопи зборот, да предизвика пожар. Од друга страна пак, зракот пуштен низ огромниот простор, кога наидува на водени капки, се раслојува во најубавата палета бои. Таква е неговата мисла, доколку присилно се компресира, станува опасна и болна, а кога се пушта да ја освојува слободата, станува божилак, украс на светот. Според германскиот литерат и преведувач Томас Фам, силата на Зарев е во тоа што ги владее регистрите на јазикот. Освен богат речник слично на катедрално тело, тој поседува многу регистри што ги избира така што максимално точно ја карактеризира дадената ситуација, времето и хероите.

Стилското обликување на мислата на Зарев, беше посебен момент. Неговото портретирање на ликовите наликува на потезите на вешт сликар кој постојано се навраќа на сликата што ја создава, додава уште боја, за детаљот да стане

видлив и впечатлив, а замаглува таму каде што има премногу густина. Зарев ги исползува сите убавини на бугарскиот јазик, а Мирчевски во преводот пак, филигрански ги обработува македонските зборови, изрази и фрази, за да создаде чудесна низа. *Ајџ од жеџа!* - така започнува „Пропаст“, дури и сонцето е извор на болка без која ја губиме свеста за нашето физичко постоење. Болката не опоменува дека сме живи, дека нашата кожа чувствува сè, дека ја болат дразбите, струењето на воздухот, сонцето, погледот.

Кај Зарев како теми се екстрахираат три доминантни опозити: љубов/омраза, живот/смрт, владетел/потчинет. Во романите „Пропаст“ и „Чудовиштето“ темите што ги загатнува авторот, се всушност варијанти на веќе поставените опозити. Но, за да ги обвистини, создава лични приказни на јунаците во своите дела, приказни создадени некаде во потсвеста на самиот автор. Тоа чиниш сее негови лични одболувани болки, но и болки на колективот, пришиени за ликовите во романите коишто добиваат општочовечка димензија. „Пропаст“ е роман за изгубениот рај за човекот, роман за заслужениот, но недофатлив живот во неговата најубава, најтопла форма, роман за страдањето. Во едно интервју Зарев зборува за поводот како започнува да го пишува романот:

Доцна есен, еден дождлив ден со ситен лејлив дожд, одејќи во џабот за дома, кога се чувствував пријатно од секаде, со големи лични проблеми, во галечина до канџа за зубре, забележав силуета на човек. Кога му се приближив, го препознав својот училец во географија. Пребаруваше во канџа за зубре, (гали осанал без пензија, не

знам), бродосан, ѿроагнаѿ, марѿина-
лизиран човек. Тоа е мојоѿ учиѿел кон
коѿо неѿував ѿособна ѿочиѿ заради ѿоа
ѿѿо за нас, ученициѿе ѿој беше ѿример
за слободаѿа, слободаѿа како форма на
различносѿа, слободаѿа ѿѿо дава мож-
носѿ да бидеш различен од друѿиѿе. Се
ѿреѿознавме, но се ѿреѿрававме дека не
се знаеме, а мене ѿоа ме уби. Коѿа сѿиѿ-
нав дома, ѿо оѿворив мојоѿ сѿар комѿју-
ѿер и со оѿромни букви наиѿшав РАЗРУ-
ХА (ПРОПАСТ).

Кога на човек ќе му го земете досто-
инството, тогаш сте му ја зеле душата,
сте го убиле. Насилно земеното чове-
ково достоинство е еднакво на свире-
по убиство со умисла. Такви убиства се
случија на Балканот по распаѓањето на
социјализмот, за да се формираат чудо-
вишни структури на получовек, со канѿи
наместо раце, ѿиновски стапала и глава
со повеќе усти. Таквата чудовишна поја-
ва, получовек жеден за власт и пари кој
граба, дере, гази безмилосно, всушност
стана синоним за властите кои почнаа
да ги разграбуваат државите, мате-
ријалните и духовните добра. Апостол
Павле вели: *Никој од вас ниѿѿо нема
да однесе од оваа земја, бидејќи никој од
вас, ниѿѿо и не донел.* Но, дали таквата
мисла има некаква смисла во време кога
раскрчмувањето на имотот беше начин
како лесно да се стигне до богатство?!
Во такви времиња се случува едно на-
силно прелевање на еден систем во
друг, со што се создава длабок рез за
да се оддели едното од другото ткиво.
Се поставува прашањето: *Возможно ли
е уметноста да преживее во едно такво
време? Без уметносѿ, вулѿарнаѿа реал-
носѿ ќе ѿо најрави свеѿоѿи неѿоднослив*”
вели Бернард Шо, а уметниците се некој
вид спасители или исцелители на наши-

те длабоки душевни болки. Без уметнос-
та, светот би бил пустина без оаза. Но,
што станува со авторите и нивната хра-
брост да пишуваат за вулгарната реал-
ност, со тоа да ѿ дадат боја, макар и да
бидат казнувани поради тоа?! Обидот на
уметникот да ја пресоздава стварноста е
обид за хуманизација на дехуманизира-
ното општество и обид за реанимација
на духовно мртвиот човек. Но, уметнос-
та е и најобјективниот сведок за време-
то во кое се живеело, таа не познава и
не признава власт и опозиција, бедни и
богати, таа ги надживува и останува ска-
менет артефакт во времето. Тогашните
генерации како да сакаа да покажат
дека од нив почнува сѐ. Со неверојатна
леснотија почнаа да го присвојуваат др-
жавниот апарат, една опасна игра, лес-
но запалива материја во рацете на пи-
романи: *Колку си ѿоѿросечен и соѿласен,
ѿолку живоѿоѿи ѿи е ѿосиѿурен и ѿосѿо-
коен* („Чудовиштето“). Таквите фигури се
најпожелни за долгогодишно владеење
на еден ум. Затоа можеби и не е чудно
што германската критика изразува по-
себна наклонетост кон делото на Вла-
димир Зарев, кога романот „Пропаст“
го вреднува како книга која најдобро го
претствува сето тоа што се случи во Ис-
точна Европа.

Во интервјуто со Наделина Анева,
Зарев зборува за генијалната идеја на
Томас Ман во „Буденброкови“: *Првоѿо
ѿоколение кайѿѿалисѿи ѿруѿа ѿари,
вѿороѿо ѿоколение се занимава со ѿо-
лиѿѿика, ѿреѿоѿо ѿоколение ѿо ѿринѿѿи
дава инѿелекѿѿуалци, а чеѿврѿоѿо, ге-
ѿрадира. Во Буѿарија се случува симбиоза
ѿомеѿу ѿрвоѿо и чеѿврѿоѿо ѿоколение.*
Таквата симбиоза, за жал се случува
во сите посттранзиѿиски општествени
системи на Балканот и во Источна Ев-

ропа. Можеби затоа, романот „Пропаст“ се вклопува во нашата матрица на размислување, бидејќи заеднички ни се посттранзициските трауми. Деведесеттите години на XX век Балканот ја доби слободата, но беше ли подготвен за тоа?

Во одговорот на ова прашање, Зарев ја заговара Платоновата идеја за трите форми на управување: тиранија, олигархија и демократија, а најидеалната од сите секако е демократијата. Но, доколку демократијата не се ползува во нејзината најчиста форма во која законите би важеле за сите, без исклучок, тогаш таа најлесно преминува во анархија. Анархијата во сите нејзини форми е влезена во длабоките пори на општеството, во економијата, социјалата, историјата, културата. Анархијата се негува, се храни и секој нејзин следен чекор е однапред обмислен и познат за оние на кои таа најмногу им одговара. Во романот видлив е обидот на авторот да покаже, како во еден миг се уништува сиот вложен труд и животна енергија на претходниците, кои на раменици ја издигнале државата. Нивниот труд и спомен во еден момент е згазен, уништен, понижен, онаа интелигенција која била носител на промените, сега е згазена од ногата на транзициските цинови. Ликот на интелектуалецот во едно општество скоро секогаш асоцира на втемелувач на вистинските вредности врз кои стои и се гради. Интелектуалецот е разумен, слободномислечки, луциден и критички ум, чијшто збор има тежина и смисла. Долгите години транзиција на општествените вредности, но и транзицијата на мислата, доведоа до тоа интелектуалецот да се повлече во некој свој безбеден свет и да излезе од него само ако е повикан. Таквото опасно осамување созда-

де слика со двојна рамка. Едната, онаа надворешната, дека интелектуалецот премолчува значајни случувања, а со тоа и тивко ги одобрува, е навидум видлива и јасна, бидејќи таквиот лик го нема по социјалните и електронските медиуми. Втората рамка е онаа протната малку навнатре, но благодарение на неа, рамката го држи платното оптегнато. Интелектуалецот создава, твори, пишува, слика, компонира, подготвува театарски претстави, дејствува преку независната уметника сцена и слично. Зарем не е тоа неговиот крик во времето?! Зарем не се тоа знаците на незадоволство што се манифестираат низ уметничките форми?! Зарем не можеме да научиме дека дешифрирањето на уметничките кодови можат да дадат подобар одговор, отколку стотици јавни дебати на кои под нозе се пуштаат дневно-политички тези? Токму таквиот интелектуалец станува надворешно тело во општествениот организам, чијшто имунитет агресивно создава антителиа, кои се стремат да го исфрлат како непожелно и загрозувачко. Секогаш кога општеството е во некаков вид духовна криза, има потреба од гласот на интелектуалецот кој треба да прозвучи како своно во црковен храм во чијшто двор се собираат верниците на празник. Само политички дистанцираниот, угледен и авторитетен интелектуалец, може да ги подотвори портите за влез во индивидуалната, но и во колективната свест. Интелектуалецот-ерудит поседува морални, етички и естетски вредности што се пресликуваат во неговата појава како лик, но и во неговата дејност и нив се обидува да ги пренесе на околината. Интелектуалецот не се појавува со став тогаш кога ќе му биде наложено, напротив, тој, ползувајќи ги придобивки-

те од сопствената слобода на мислата и слободата за критичко размислување, се појавува во моменти во кои, по негова проценка, неговата мисла е неопходна. Кант рекол: „Две работи ме воодушевуваат, свезденото небо над мене и моралниот закон во мене“! Небото и свездите се најсовршениот украс на шапката на светот, а моралниот закон во секој од нас, е нашето - јас!

„Пропаст“ е реален до болка, како читател стојам засрамено пред сопствените (човечки и нечовечки) маани, грешки, бесчувствителности, болки. Како да сакам да допишам уште еден глава, за тоа каде јас бев во тоа време, дека болката на ликовите била и моја. Многу Мари Магдалени роди и одгледа Балканот, за истите тие во таа постсоцијалистичка епоха да ги понесат лузните и по телата и по душите, за со нив и да заминат од овој свет. Најверојатно ги имаат и по коските, па и во земјата ќе се исцртуваат и ќе болат. Неверојатно е како Зарев, наместо да поттикне омраза, гнев, бунт, тој умее со својата совршена раскажувачка техника да нè смири, да го смири и успокои духот, како пијанист кој со првиот допир на прстите и клавишите, внесува спокој и некаква чудесна радост. Во неговите дела омразата, стравот, гневот како да се обесилени, стишени, но не и заборавени. Како противтежа на сè се појавува Созопол, градот на спасението, градот со исцелителска и оздравувачка енергија. Во романите на Зарев Созопол е топос на вонвременското, таму е местото за бегство од себе и светот, но и местото на очистувањето и новиот живот. Созопол е таа „друга земја“ до која душата патува на ацилак, за да се врати спокојна и чиста, осознаена и способна да го продолжи животот. Последната

средба на Симеон и Нија од „Чудовиштето“ се случува токму таму, за да заврши со некакво олеснување заради изговорените и прифатени зборови за прошка. Кога на 31 година го завршува првиот роман „Битието“, авторот облекува бела кошула како поклонение пред себе, како еден вид раѓање на писателот Владимир Зарев. По сопственото огнено крштевање преку зборот, Зарев станува тоа во што верувал, а верувал во книжевноста и нејзината прочистувачка сила: *Така е и во моите книги, жосјоџице, исјолнеи со оијјанување и осаменоси, вдишувам, издишувам, вдишувам, издишувам и најјосле, кога го завршувам романот, кога сум го преишворил најдобриот дел од себеси во незаборав, облекувам бела кошула за да се разбудам, ѝ вели писателот Симеон Станимиров на убавата Нија во „Чудовиштето“.*

Сè уште несоземена од налетот на емотивната бура по прочитот на „Пропаст“, пред мене се исправи „Чудовиштето“ на Зарев. Си помислив, добро е што писателите не ги зафатила творечка криза во време кога зборот „криза“ стана синоним за живеење и преживување. За да го доживеам ликот на писателот одблизу, почнав да ги следам сите негови интервјуа и на тој начин да се обидам да се доближам до неговиот светоглед. Книгите ни нудат едно емоционално проветрување, се потпирам на нивната духовност, на нивните длабочини и нивните знаења за човечкото. Романите на Зарев, раскажуваат толку топли, но истовремено и горчливи приказни за човекот кој, борејќи се со сопствените демони, на крајот ги губи сите битки. Читањето на неговото дело изискува едно повисоко ниво на спознавање на човекот и стварноста, но и на човекот-ствар-

ност како едно цело. Со својот духовен оиџи, чиџашелоџи ја доџишува книџаџа и џаа сџанува различна. Колку чиџаџели џолку различни книџи! – вели Зарев. Колку лица има човековата пропаст, колку чудовишта бисе изродиле по мислата на Зарев?! Син на големиот бугарски интелектуалец, академик Пантелеј Зарев, кој ќе му го даде највредниот совет, секогаш да биде слободен, независен, да опстои на своето. На прашањето: *Кој ќе ми џомоѓне?* Одговорот на таткото бил: *Чиџаџелиџе!*

Него го окупираат темите за човекот којшто копнее да има власт над себе и над другите, да го поседува материјалното, а да го погази духовното, за човекот кој заради првиот негов двојник е фрлен во аголот на мрачната улица, притиснат од мракот на сопствените и општествените стравови, како да моли за милостина. *За овие речиси џедесџина џодини, додека џи џишував книџиџе, ме инџересираа два феномени во човечкоџо џосџоене – џроблемоџи на власџа, сџремеџоџи кон власџа, и сџравоџи од смрџиџа. Тие се вџлеџени во сџџе мои романи, заџџо се висџинскиџе доџаџели на нашеџо човечко биџиџе,* вели Зарев. Владетелите ја држат во потчинетост мудрата мисла или само мислат дека ја контролираат. *Секоја власџи е насилсџиво над човекоџи – пишува Булгаков во „Мајсторот и Маргарита“ и низ своето писание тој веќе еднаш ја доживеал смртта. Во тие времиња интелектуалецот се замолчува, на сцена, во скапи костими и многу шминка застапуваат бездарниците, корумпираните и оние чиџшто желудник лесно ги вари блуткавите чорби (помии) од кујните на властодрџците: Доаџаше времеџо на украдениџе валкани џари, на џолемџиџе џари на насилсџивоџо, на џариџе со не-*

џроверено џоџекло, кои носеа невидена слобода и власџи, а исџо џака целосен џрезир кон државџа и законоџи за неказнивосџи. („Чудовиштето“)

Во многу трезвеност Зарев зборува за потребата на човекот постојано да владее над некого и нешто. *Посџоу-ме нахранџи од коинеџоџи да владееме над некоџо или над неџџо, секој човек се сџреми да владее над неџџо и сџџе можни сџраџеџиџи џџо ние џи џравиме, сџџе џреџсџави за иднинаџа се само нашиоџи оџиџи да се намесџиме и да владееме над неџџо. Убавинаџа е форма на власџи, форма на власџи е човечкиоџи ум, знаењеџо, креџивносџа, џворешџивоџо се форма на власџи. Секој џолем џисаџел е еден фасцинанџен џиранин. Форма на власџи е и несреќаџа. На џриме, човекоџи инвалид намерно џи џокажува своџиџе оџсечени нозе и на џој начин со своџо сџраѓание владее со нас и не џринудува да му дадеме милосџина.*

За раѓањето и заминувањето, за стравот и џубовта, творештвото и слободата, но и за споменот и заборавот, за младоста и стареењето, за ЧОВЕКОТ. За тоа пишува Зарев во „Чудовиштето“. Се прашувам, зошто мора насловот да биде членуван? Или пак членувањето не е безначајна или случајна постапка на преведувачот, како што кај Зарев всушност ништо не е случајно, ни збор, ни интерпункциски знак. Ти си чудовиштето, како со прст да покажува кон секого од нас, кон сите мали и големи чудовишта што ги храниме длабоко во себе, им градиме дом за никогаш да не не оставаат сами. Што би бил човекот без нив?! Колку и да е апсурдно, сепак, стравот од смртта го претвора човекот во разумно, во мислечко и творечко суштество. Што може човек да купи во последниот миг

од животот? Кому му е тоа нужно и дали купеното материјално ѝ значи нешто на душата што го напушта телото и на очите што ќе се затворат засекогаш? Желбата да се одложи смртта, а да се продолжи животот, го прави човекот творец на новото. Сведоци сме како научникот создава вакцина од опасната болест за да ја одложи смртта. Филозофските размисли за смртта, Зарев ги изложува преку ликот на писателот и тие се суштински за самиот текст. Идејата за еднаквоста на луѓето пред смртта како христијанска парадигма, идеално се вклопува во матрицата на самото дело. Имено, смртта го поставува принципот на еднаквост што животот не го познава или пак го поништува. Пред смртта се еднакви сите што имаат човечки образ, умните и помалку умните, богатите и бедните, додека животот колку и да е посакуваната состојба за човекот, му го одзема тоа елементарно право.

Зарев преку неговите ликови се бунтува против насилството во сите негови форми. Неговите ликови како постојано да имаат потреба да се изживуваат врз убавото, како Бојан со Марија во „Пропаст“ и сцената со Циганката. Да се осквернави, да се измачка со кал она најчистото во човековата душа како израз на одмазда кон болката. Да се почувствува болката до жегнување, до распарчување и растопување со сите фекали, да се истече во каналот на животот.

Од приказната на Станимиров се раѓаат безброј слики за малиот човек со голем ум. Архитектот (неговиот татко) чиишто блескави идеи ги ползува заедницата, наеднаш е отпуштен, деградиран, омаловажен, уништен, земена му е душата, а со тоа и животот. Слика за човековата ништожност кога пристра-

шен од големината на другиот, човекот почнува да се чувствува загрошено и сосема неважно. Тогаш во него се буди Чудовиштето кое всушност го изродува самото општество. Општеството кое не дозволува да го водат умните, креативните, храбрите, таквите не се пожелни, но пожелно е да бидат отстранети. На таквите луѓе сè може да им се прости, но не и талентот и успехот. Таквиот човек пропаѓа, станува неугледен, нема пари да му плати на фризерот, па го заложува својот омилен швајцарски часовник, кој подоцна синот ќе успее да го откупи. Роман за животот како еден ден. Старееме постепено, без да бидеме сосема свесни за тоа. Староста се населува полека, тивко, оставајќи по малку од себе, за на крајот да го запоседне телото и умот. Староста го фрла човекот во пределите на заборавот, а таму ништо не боли, ништо не потсетува на тоа дека бил некогаш еден човек, добар и лош, (не) љубел и бил (не)љубен, лажел и бил искрен, бил верен и неверен. Исповедно ѝ вели на Нија:

Социјализмоѝ кој се обидуваше да ја оствари својата власѝ со ѝривидноѝто, со лажнаѝа еднаквоѝ, но најмногу со насилѝвоѝто, со ѝосѝојаносѝта во насилѝвоѝто. За да оѝстане, ѝој ѝребаше драматично да се демократизира, да досѝиѓне до сакралнаѝа ѝворечка идеја за ѝокајувањеѝто, за оѝросѝоѝ и, се разбира, за ѝубовѝта, ѝосѝоѓице!

Симеон е лик на писател-циник, егоцентрик кој умислен во сопствената големина создал слика за себе, за сопствената надменост и недопирливост. Всушност, таа слика е само неговата надворешна појава, а под крлушките на телото спие ранливиот и недокрај реализиран човек кој можеби не успаеал

преку љубовта да се осознае себеси, да ги открие сопствените светови кои како да спијат некаде длабоко во дамарите, тивко пулсираат и чекаат час. Трагедијата на Симеон е во неговата несреќа што никогаш во животот не умеел вистински да љуби. Умислен од својата големина на голем писател, тој ги убива чувствата кај жената, којашто барајќи љубов, а не само телесно задоволство, си нашла сродна душа што ја разбира. Симон ги буди во себе демоните, но со својата неизлечиво болна суета и его ги храни да се издигнат, да му го обвијат телото и душата како бурјан кога го заробува стеблото на виткото дрво. Симеон станува тиранин врз себе, жените, врз книгите. Станува Чудовиште, онаа непозната сенка од којашто децата се плашат, а не се свесни за нејзиното постоење.

Знаев, дека има најмногу ѝри нештѝа кои се во сосѝојба до крајносѝ да го поглажаѝ човекоѝ, да го исѝолнаѝ со неразумносѝ, со лудосѝ, ѝонекогаш со гнев, со омраза и со нездрава душевна возбуда. Тоа се: љубовѝа, која секогаш одминува, ѝариѝе, со кои во ѝреѝсмрѝниоѝ час не може да се куйи нишѝо, како и идеалиѝе шѝо секогаш осѝанувааѝ ѝо ѝусѝи, жрѝвувани во реалниоѝ живоѝ и неосѝварливи.

Реални се стравовите на авторот за трите нешта што го дразнат разумот на човекот и го демнат неговиот пат удољу. Љубовта, ако не се обвистини, останува да тлее како неизгаснато жарче во пепел згазнато од боса нога. Парите имаат неверојатна моќ да фрлат магла во очите на разумниот и предизвикувајќи слепило, во неможност да види каде оди, го згазнува жарчето љубов. А идеалот е најголемата човекова заблуда за оправданоста на жртвата што ни љубовта не

може да ја спаси.

Зарев пишува за нарушената хармонија на човекот со себе и со светот кон којашто човекот упорно се стреми, но без да се ослободи од демоните во себе, таквиот стремеж никогаш нема да се обвистини. Во првата сцена се претставени дедото и внукот во паркот, животот во двете негови форми, на изгревот и на залезот. Старецот ги набљудува дрвјата, размислува за нивната старост. Токму таа сцена е поставена како почетна точка за враќањето на човекот кон неговите примордијални светови, детството и природата. Таму се кријат сите одговори на вечните прашања, преку детето го гледаме чистиот и невин свет, таков каков што го посакуваме, а патот до него е во почитувањето на природните закони. *Нежна завладувачка ѝеѓобносѝ ме обзема без ѝричина, која, сега веќе со сиѝурносѝ знам, не е сѝрав од смрѝѝа, ѝуку дел од најболниоѝ и видлив дел од самаѝа смрѝ.* „Толку ли е близу?“ - си мислам. Во ѝаника и ненадеен уѝлав го диѓам и ѝреѓрнувам Симеон, го ѝриѝискам во мене онаков ѝоѝол, до лудило жив, сѝ ушѝе со мирис на бебе и на млеко. Сликата на дедото и внукот во паркот е прекрасен портрет на антиподот живот/смрт. Една совршена слика за двете најголеми противречности врз кои почива светот: раѓањето (олицетворено во ликот на внукот и мирисот на бебе) и смртта (олицетворена во ликот на старецот).

„Чудовиштето“ е роман за љубовта, за невозможната, безнадежна, но чиста и искрена љубов меѓу стариот писател и убавата млада новинарка. Нивните животи се испреплетуваат, но и се заробуваат во синцирите на моралната кауза. Роман за мудроста и големото прашање,

дали е доволна за разумот на разумниот да се исправи пред моралните закони во него. Злото е привлечно, неговата појава секогаш е само навидум случајна, а всушност строго испланирана и контролирана. Во овој роман на Зарев, стариот ранлив, но циничен писател Симеон и убавата новинарка ги спојува омразата. Зарев секогаш во своите романи ги вкрстува патиштата на ликовите од онаа другата страна, од страната на неморалот, омразата, суетата, болката, за од нив да се изроди љубовта. Тој како да ја бара љубовта на невозможни, непристапни места, како да бара бисер во калта, цвеќе во пустинска недоглед, така ја бара љубовта во дното на само навидум потрошеното за љубов, срце. Во потповршинските структури на овој роман е приказната за човекот пред и по вистинскиот духовен животот. Човекот чијшто живот до 10 ноември се развивал по правилата на синдромот „варена жаба“ и оној човек кој, кога ја доби слободата, не знаеше што со неа, како дете кога во рака ќе земе опасен предмет. Говорот на Симеон е *vitae description* (животопис) на угледен писател чиј татко бил жртва на системот во кој клеветата била алатка, тешка метална лопата со која просечните ги погребуваат интелектуалците, мудрите и слободумните. Секоја болка, неправда, повреда на егото и суетата во ликот на писателот зачувале по едно мало чудовиште кое ќе почне да се храни за да стане многуглаво, да рикне, сè дур не ја пеплоса душата и него распарчи телото. Така распарченото старечко тело со мирис на валеријан, се подготвува да се соочи со најголемото од сите чудовишта, стравот од смртта:

Јас навистина се чувствувам уморен, ѓредаген и најважношо крајно

ѓрезрен и сакам да се ѓовлечам од овој суетен свет и да осѓанам како во кажаношо, во своите зборови, да се ѓриберам во големаша ѓрејолна кука на моите зборови, да го ѓречекорам ѓрагош и да ја ѓреснам врашаша зад мене.

Болката е почетокот на секој роман, како и на секој живот. Се раѓаме со болката на мајкиното тело, првиот глас што го слушаме е нејзиниот крик, мешавина од болка и среќа, а заминуваме со сопствената болка, во меѓувреме болуваме многу туѓи болки. Владимир Зарев – соговорник на душата, исцелител на духот, ги романизира токму сите форми на болката. *Јас сум висѓинско чудовиште, јас се сакам себеси*, одговара Станимиров. Но, казната доаѓа секогаш доцна, кога немаме сила повеќе да се одбраниме. Љубовта кај него тропнува кога тој веќе е на заминување, со капутот наметнат на раменици. Нија го открива кревкиот и ранлив Симеон кој ја губи сопругата, која била негов најверен читател, но недоволно сакана и длабоко повредена. Тој познат писател, надмен и дотеран господин предаден на пороците, талкач низ долгите „карамазовски ноќи“. Нивната игра е како шах во кој и двајцата започнуваат од иста позиција, но победува оној кој со мудроста и вистинските потези ќе го покори другиот. Нија, свесно кокетирајќи со него, во неговата внатрешна полупразнина ги разбуди машкоста осуетена од старечката немоќ, но и копнежот, да се насладува на убавината. Две противречности во едно тело зграбени од ковчестите прсти на стравот. И стравот е Чудовиште, она подмолно, зајдливио истоштувачки тешко чувство кое му е вечна сенка на човекот, *дека нашешо ѓосѓоене е еден ѓосѓојан и жилав бесформен сѓрав шшо не вшмукува во себе!*

Староста носи слобода, стариот човек е наполно слободен, растоварен од грижите и обврските. Но, таа слобода е како јамка околу неговиот врат, го гуши, му го зема здивот. Тоа е слобода на отсутноста што полека го носи човекот во преградките на заборавот. Никому не му треба неговото присуство, неговото постоење е само во картичката за подигање на пензијата во банка. Стариот циник Симеон се разоткрива како несреќен маж кој додека бил во брак, ја имал својата жена многу повеќе како парче за лично задоволство, отколку како жена која бара нежност, љубов и разбирање. Тоа што не можел да го даде, сега потајно го очекува за возврат и тоа од млада и неверојатно убава жена, раздразител на неговата машка повтеж. Преку неа Симеон како да ја освојуваше целата слобода по која копнеел сиот свој живот, слобода на духот кој со младешки елан копнее, а никој не може тоа да му го земе или забрани. Таквата слобода е вистинска и скапоцена. Токму таа жена му го отвори патот на мислата за да може Симеон во целосна егзалтација да ги изложува своите размисли за љубовта, омразата, Бог, власта, смртта, стравот, староста.

Младата девојка со својата „нагледна непорочност“ станува негова секојдневна мисла, средбите со неа се само навидум интервјуа. Животот е игра на постојан избор, човекот е секогаш исправен пред дилемата за вистинскиот избор, но како што вели Зарев преку ликот на Станимиров, секој избор е погрешен. Но, тука има една поголема вистина, дека стравот од смртта се храни од сознанието дека го губиме правото на избор, смртта ни го одзема безмилосно и дрско. *Смртта не дарува со совр-*

шената слобода, зашто ни ја одзема неслободата, принудата да избираме. Фасцинантни се описите на жената, на нејзината телесна распупеност и игри-вост. Зарев го набљудува човековото тело како еден вид телесен затвор за душата и вистинските чувства. Старото и опаднато тело, кожа со мирис на валеријан е како оптегната тешка завеса, кулиса на театарската сцена во театарот со мирис на старо дрво и нафталин. Наспроти него, седи младата жена со долги нозе, со оптегната младешка кожа, убавина која го заробува соговорникот како мал инсект во пајакова мрежа. Двата лика како да бараат потврда за сопственото постоење во телото на другиот. Имено, Симеон, остарен писател, навидум недопирлива природа, постои, дише, живее само во деновите кога младата Нија е негов соговорник. Тогаш животот добива смисла, особено кога во разговорот со неа тој ги оживува своите сеќавања, трауми, стравови, едноставно Симеон станува тоа што никогаш не бил (или можеби бил пред 10 ноември), искрен и отворен дух. Од друга страна пак, младата новинарка Нија за којашто читателот знае многу малку, започнува една сосема друга димензија на своето постоење во моментите кога свесно го заробува остарениот писател. Таа станува негова креација, се облекува како што тој очекува, нејзиниот говор на телото е во согласност со идејата да се вознемири неговата страст, а начинот на зборување е кршење на замислената бариера за влез во неговата интима. Телото на стариот циник станува безвредната мускулна маса што во целост е потчинето на волјата и присуството на младото моме. *Во младоста не шревожи койнежој да владееме, а во староста,*

дека ѝосѝејено ја ѓубиме власѝа наг друкѝиѝе, наг живокѝоѝ, дури и наг себеси, шѝо е всушносѝ сѝправокѝ од смрѝѝа.

Кога животот е на својот залез, кога се сокрива зад грамадната планина, тогаш зад него, само мигум останува жар-црвена светлина што полека се губи и мракот ја проголтува. Таа аловина наликува на човекова крв што ја губи својата топлина тогаш кога животот истекува од нас. Omne animal se ipsum diligit – Секое живо суштество се сака само себе, максимата по која живеел Станимиров, но токму таа се свртува против него и станува негова карма кога во староста започнува да размислува за смислата на љубовта. Самозаборабот е последниот предел до кој патува човековата мисла пред да ја отвори портата кон другиот свет. *Се обидувам да ѝ објаснам на Нија дека веќе, речиси, не си сѝомнувам за себе. Момчеѝо од шѝолку галечноѝо, всушносѝ, идеализирано, дури и хербаризирано деѝсѝиво во моеѝо сознание, шѝинејѝерокѝ, младокѝ, а ѝоѝоа и ѝреѝсѝавиѝелен маж сум ѓи заборавил, како да не сум бил јас, вели писателот.* Староста доаѓа, таа е неминовност. Но, токму тогаш во светот на писателот се појавува Нија којашто почнува како со игла да ги вади спомените од потсвеста на Симеон. Хербариумот што го прави во детството е прекрасна метафора за тоа дека откритиот живот станува бесмислен исушен лист меѓу страниците на животот, а при мал допир се рони и уништува.

Женаѝа со скрсѝени нозе ѝред мене е навредливо млада, верокѝајно нема ѝовеќе од дваесетѝ и ѝетѝ години ...Имеѝо не момеѝо е исѝо необично, се вика Нија, облечена со елеѓанѝна здржаносѝ, блузайѝа ѝ е со жабо и е заѝворена до враѝокѝ, здолнишѝеѝо е одмерено

долго и црно, но и ѝокрај наѝорокѝ да се сокрие во ѝаа неѝорочносѝ, облакаѝа без да ѝредизвикува и без намера, ја ѝоѝцрѝува сѝројносѝа на шѝелокѝо, како и малиѝе високи и наѝрчени ѓради.

Станимиров започнува да ја создава сликата на идеалната и фатална жена којашто можеби некогаш ја посакувал, но никогаш не ја сретнал. Сега на залезот од животот таа се појавува низ маглите на самозаборабот. Дали е вистинска или е онаа посакувана *virgo intacta* (недопрена девица) од младоста?! Потрагата по соврешната убавина од една страна е најбесмислената потрага по која тргнува човекот, а од друга страна пак, само така може да се стигне до вистината во која веруваше Достоевски, дека само убавината ќе го спаси светот. Младата жена доаѓа за да го казни, бидејќи со неговиот последен роман тој предизвикал силна емотивна бура во нејзината кривка душа. Таа доаѓа со изговорот дека сака да напише книга за него, но разбира дека тој што ја поднел најголемата болка на животот е самиот писател. Преку неговата и нејзината приказна, всушност како читатели осознаваме дека и двајцата ги спојува омразата, *veritas odium parit* (Вистината раѓа омраза), Станимиров кон егзекуторите на неговиот татко, а Нија кон истите тие кои го уништиле животот на нејзиниот дедо. И едните и другите, израстоци од главата на режимското чудовиште.

Цела една филозофија на човековото постоење се отвора пред нас. Зарев преку своите ликови размислува за Бог и неговото место во животот на човекот, за присуството на Антихристот на земјата, што тука е олицетворен во владетел, пари, Интернет. *Инѝернетѝ шѝо е сѝ и нишѝо, знаење и хаос, оѝшѝење,*

пазар, искуство, забава, шавшологија, порнографија, површноси, безочности, скајоцен прирачник. Чудовиштие, без кое се чувствувате ошфрлени и ранливи, без кое се чувствувате збркани и бесомошни, без кое не можеме, без кое не можам и јас, зашто ни е нужен како храната, надежта и домот! („Чудовиштето“). Во една таква анархија, човекот е фрлен во средината на огнот и е оставен сам да се спасува. Во такви тешки денови на искушенија, се среќаваат два типа луѓе, вели Зарев: едниите кои целосно се потчинуваат на власта на Бога и другите кај кои човечкото е до ја дели власта на Бога со соствената желба, со сопствената суешта. Понекогаш суештата надвладува над желбата да се потчиниме. Таков сум јас, тие луѓе вообичаено го бараат Бог на друг начин, преку сознанието. А тоа е најтешкиот, најмачен пат да се стигне до него. Сознанието е бескрајно, непрекинато се развива, се зголемува, ошфрла дел од себе, доаѓа друг дел, сознанието секогаш носи колебање и сомнеж.

Но, единственото спознание до кое човекот мора да надрасне е спознанието за љубовта и среќата. Кога среќата не би се поистоветувала со материјалното богатство, тогаш човекот би ја сфатил нејзината комплексна природа, дека среќа е да љубиш и да бидеш љубен, среќа е здравјето, семејството, создавањето. Таа е универзалната порака што се исчитува на крајот од прочитот на двете дела на Владимир Зарев. Во интервјуто со Наделина Анева, Зарев вели:

Едно од најважните нешта за мене е јазикот. Светот во кој живиме е реален, но тој свет околу нас како да е во некаков постојан полусон, во некаква унесеност, и тој треба да биде повикан за да се разбуди. Јазикот е моќниот мус-

кул што го разбудува светот околу нас и му дава смисла, длабочина и значење, му дава пат и може да го трансформира во историја. Кога бев млад имав некои идеи од мислата дека творењето е голем жрв, Бог е творецот, а ние сме неговите создашества, тој е сликарот, а ние ликовите. Сега мислам поинаку, дека творењето го распространува Бог, го распространува неговиот свет. Преку творењето, тој ни го дава патот да се измериме со него.

Бог му го подарил умот на човекот, со тоа го доближил до сликата за себе. Човекот заборава дека токму творењето го прави суштество допрено од Божјата рака, но и го обврзува да создава за доброто на човекот и светот. Германската критика го нарекува Зарев „бугарскиот Балзак“. Не станува збор за обемноста на делото (Балзак напишал 100 книги), туку станува збор за нешто друго. Имено, Зарев е мозаичар на описот, детален, скоро минималистички пристап кон нештата што ги набљудува. Неговиот опис наликува на поврзување камчиња по боја, големина, форма за да се создаде големата слика. Читателот како набљудувач добива претстава за тоа дека авторот поседува квалитети на генијален сликар, умее да ги препознае боите и со нив да создава многуслојни описи. Кај Зарев не постои непотребен детаљ или залудно испукан куршум, неговите описи самите од себе искрат. Таквиот „балзаковски опис“ го прави авторот неверојатен набљудувач на стварноста, набљудувач кој виденото и доживеаното го трансформира во слика со форма, боја, мирис, вкус, чувство. Негова посебност се жените. Умее да ги види и опише од сите страни на нивната надворешна појава, но и да

го открие тој толку длабок, богат, но и распукан емотивен свет, тло постојано поместувано од големите емоционални потреси. Во неговите дела жената е мајка, ќерка, љубовница, блудница, несреќница. Преку ликот на жената, мажот се осознава себеси. Таа е клучот за влез во тајните светови на машката интима. Во романите на Зарев жената не е само страст, таа е огледало за вистинскиот лик на мажот. Во нејзините очи се крие вистинскиот одраз на неговиот лик, навидум груб и насилен, а всушност нежен и гладен за вистинска љубов. Борејќи се да ја извади на површина љубовта како давеник од длабоките води на морето и тој самиот е повлечен од неа. Затоа кај Зарев ликовите се претставени во парови, сопружници, љубовници, во релации низ кои се откриваат едни со други, ги откриваат своите мрачни страни, но и својата доблест да љубат, да побараат прошка, но и да ја дадат. Ликот на Симеон Станимиров е налик на Одисеј кој на своето иницијациско патешествие назад кон домот, се соочува со Сцила и Харибда. Станимиров е Одисеј кој одејќи кон себе, всушност се враќа назад кон колевката на сопственото раѓање. На тој пат ќе се соочи со сите чудовишта кои се хранеле од неговите плот, его и суета, а до нив ќе го донесе Нија, неговата Сцила.

Во интервјуто од септември 2017 година Зарев си го поставува прашањето: Дали ќе успее да го заврши романот „Заборавот“, а кој подоцна ќе го нарече „Чудовиштето“? За бугарската критика, романот „Чудовиштето“ е лебедовата песна на Владимир Зарев. *Ништо не останува засекогаш*, вели Зарев на почетокот на „Чудовиштето“, па ни љубовта. Останува само споменот за неа, нејзина-

та сенка, нејзиниот здив. Колку е човекот мал и ништожен кога согорува во својот копнеж да се одложи крајот, смртта да се смилостиви да го остави уште малку да се насладува на љубовта. Но, дали таа негова желба не е крајно себична и горка?! Зарем е малку еден човечки живот за да се љуби и да се биде љубен?! Булгаковски е крајот на Чудовиштето. Искупувањето доаѓа преку љубовта, оти таа е чистата есенција на постоењето. Без неа не би можеле да преживеат ни злото ни омразата, бидејќи на кантарот ќе си тежат самите на себе, ќе немаат противтежа. Вечни се битките човекови со себе, со другите, со природата, со животот и смртта. Мегдани многу, а еден живот. „*Ме љоѓледна зачудено, а јас изненадно и сосема неочекувано сфаќив дека целиот свој живот ја сакам шокму љаа жена*“ вели Булгаков во своето ремек-дело. Таков е Симеон Станимиров кога, набљудувајќи ја Нија, се нурнува длабоко во сопствената душа за да види дали навистина таму останало нешто недољубено. Возможна ли е љубовта во време кога животот дише со асмаичен тон, или пак таа нема свое време, бидејќи е категорија што доаѓа од светови лишени од темпоралноста?!

Единствениот пат по кој човекот оди за да се издигне до сферите на вечното паметење е да се вложи себеси во духовното растење на својот народ. Тоа е налик на подадена рака за поткрепа кога малото дете проодува по патеките на новиот живот. Така, уметниците и писателите се ракуваат со својот народ, нивното дело е топла дланка за потпора кога неговиот нивниот ги прави своите први сигурни духовни стапалки. Владимир Зарев ѝ се оддолжил на својата родна земја преку делата што ѝ ги остава

во наследство. Во нив е сржта на еден човечки живот изсидан од радости, таги, страдања, стравови, душевни потреси. Цела една филозофија на краткиот човечки живот. Неговите филозофски погледи на круцијални теми како што се: смислата на животот, смртта, стравовите, владеењето ги остава на страниците на делата, оживеани преку живо портретираните ликови. Неговите романи се полифонични структури со повеќеслојни насипи на теми, богатство од зборови, раскошен израз, а едноставен и јасен стил. Таквата рамнотежа се постигнува многу тешко, а за читателот, таквите дела наликуваат на пловидба по разбранувано море. Авторот поседува една широкостраност и далекувидост за историјата, но и за иднината на својот народ.

Македонската читателска публика има можност да го чита Зарев во превод на македонски јазик направен од Бранислав Мирчевски. Воодушевувачки пристап на преведувачот кој паралелно ги владее и македонскиот и бугарскиот

јазик, бидејќи се дел од неговата генетска матрица. Преведувачката постапка на Мирчевски се приклонува кон старите форми што иако се приклонуваат кон пасивната лексика, повторно оживуваат со сета своја раскош и убавина. Јазикот има длабочина од која можат да се извадат формите што имаат многу душа и многу силно го одухотворуваат текстот. Тој го набљудува текстот, а со тоа и јазикот на естетска категорија и така им приоѓа во својата оригинална преведувачка постапка. Преведувачот ја истакнува својата верзираност кон техниката на преведување, но во суштина, станува збор за нешто многу подлабоко. Имено, Мирчевски прави превод што се стреми, до величественост да ја издигне вредноста на текстот, да го истакне убавото за да стане уште поубаво, а вредното да истапи напред. Овде не станува збор само за соодветна и прецизна јазична трансмисија, туку станува збор за уметничко пресоздавање на текстот.

ЗЕНИТ

СПИСАНИЕ ЗА НАУКА, ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

Издавач:

Друштво за наука, литература, култура и уметност
„Иван Василевски“ - Струмица

Адреса

Списание за наука, литература, култура и уметност „Зенит“
ул. „Стив Наумов“ бр.40 Струмица

Е-адреса

zenitspisanie@gmail.com
Тел: 071/245-155

Трансакциска сметка

Халкбанка: 270-0729532401-07

Компјутерска и графичка подготовка

Боро Рунчев

Печати

Европа 92, Кочани

Тираж

300

